

HandläggareKristina Berglund
08-508 26 105**Till**Trafiknämnden
2025-02-13

Genomförande av åtgärder i lokala åtgärdsprogram 2025. Genomförandebeslut

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner förslag till genomförandebeslut för genomförande av åtgärder i lokala åtgärdsprogram 2025 till en utgift om 28 mnkr under förutsättning att kommunstyrelsen beslutar att medge trafiknämnden budgetjustering för ökad investering.
2. Trafiknämnden justerar beslutet omedelbart.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
AvdelningschefHelena Lindström
Enhetschef

Sammanfattning

I samband med verksamhetsplan finns möjlighet för stadens nämnder att söka budgetjusteringar för särskilda ändamål. Kontoret har för år 2025 sökt medel via central medelreserv 4 (CM4) för att genomföra åtgärder kopplade till stadens lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster.

Totalt beräknas åtgärderna kosta 28 mnkr och för att projekten ska ha möjlighet att genomföras under 2025 behöver trafiknämnden fatta beslut innan kommunstyrelsens tilldelningsbeslut.

Kontoret föreslår att trafiknämnden beslutar att godkänna genomförande av projekten kopplade till lokala åtgärdsprogram till en investeringsutgift om 28 mnkr, förutsatt att medel från central medelreserv tilldelas.

Introduktion till projektet

Trafikkontoret planerar att under 2025 genomföra åtgärder inom stadens lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster för 28 miljoner kronor, förutsatt att finansiering via central medelreserv 4 (CM4) erhålls.

Bakgrund

Stadens lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster (LÅP) har tagits fram av miljöförvaltningen och SVOA i samverkan med berörda nämnder och bolag. Det övergripande målet med programmen är att stadens vattenförekomster ska uppnå EU:s miljökvalitetsnormer om god ekologisk och kemisk vattenstatus. I åtgärdsprogrammen beskrivs påverkanskällor och förbättringsbehov för respektive vattenförekomst med hänsyn till miljökvalitetsnormerna, och det föreslås åtgärder som stadens förvaltningar och bolag kan genomföra för att normerna ska kunna nås. De lokala åtgärdsprogrammen är tänkta att användas som ett stöd i kommunernas egen planering, samt för att visa vilken miljö kvalitet som behöver uppnås och vad som krävs för att nå dit.

Åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen är översiktligt utredda och behöver utredas vidare baserat på mer detaljerad kunskap om de lokala förutsättningarna och kan ersättas av andra åtgärder som bedöms ha samma eller bättre effekt på recipienternas status. Åtgärdsprogrammen är att likställa med ett projektdirektiv för ett utredningsbeslut enligt stadens styrmodell för stora investeringsprojekt (SSIP), eller stadens investeringsprocesser i övrigt.

Trafikkontoret ansvarar för genomförandet av 61 åtgärder, som enskild part eller tillsammans med andra. Åtgärderna är av olika karaktär och berör både drift, utredningar och investeringar.

För att genomföra åtgärder kopplade till de lokala åtgärdsprogrammen har trafikkontoret ansökt om investeringsmedel via CM4 i verksamhetsplanen för 2025. Respektive projekt redovisas under rubriken Åtgärdsförslag. Totalt uppgår planerade investeringar till 28 miljoner kr. Detta genomförandebeslut omfattar samtliga åtgärder.

Trafiknämnden har tidigare, vid trafiknämndens sammanträde den 24 oktober 2024, fattat beslut om att ge trafikkontoret i uppdrag att utarbeta en projektplan för en investering i snösmältverk, dnr T2024-01362.

Genomförandebeslutet förutsätter att medel tilldelas via CM4 för de ansökta projekten. Besked om detta väntas under februari/mars 2025, vilket kontoret har bedömt som för sent för att då skriva fram ett ärende och samtidigt säkerställa genomförande under året.

Mål och syfte

Syftet med föreslagna åtgärder är att trafikkontoret ska bidra till uppfyllandet av god ekologisk och kemisk status hos stadens vattenförekomster.

Målet med åtgärderna är att minska föroreningsbidraget från trafikkontorets vägar till stadens vattenförekomster. De åtgärder som trafikkontoret vill genomföra för att uppfylla syfte och mål är

- Inköp och installation av ett snösmältningsverk
- Byggnation av åtgärder vid minst tre trafikintensiva vägar för att minska föroreningsbidraget via dagvatten till stadens vattenförekomster.
- Anlägga en testanläggning enligt principritning för kombinerad dagvattenrening och växtbädd för träd.

Befintlig situation

Kontoret vill under 2025 genomföra ett antal åtgärder som bedömts vara mer effektiva eller prioriterade än vissa åtgärder som utretts översiktligt i LÅP-programmen. Exempelvis bedömer kontoret att rena dagvatten från stadens högtrafikerade vägsträckor kan vara mer effektivt än från mindre trafikerade lokalgator.

Det finns inga medel avsatta i kontorets budget för att genomföra åtgärderna.

Inköp av snösmältningsverk

Under 2025 kommer trafikkontoret att genomföra uppdraget om att utarbeta en projektplan, för att närmare utreda konsekvenser kopplade till inköp av ett snösmältningsverk, exempelvis förutsättningar för att installera verket i Bällstaviken, mellanlagring av snö, verkets smältkapacitet, reningskrav för det vatten som släpps ut i viken och till vilken nivå det är realistiskt möjligt att rena smältvatten via filter.

Snötippningen beskrivs särskilt i LÅP Mälaren-Riddarfjärden från år 2023 där staden både bör bedriva tillsyn samt verka för att alternativa snöhanteringsmetoder testas och utvärderas för att på sikt ersätta tippningen.

Genomförande dagvattenreningsåtgärder trafikintensiva vägar

Under år 2024 har ca 150 åtgärdsförslag tagits fram för samtliga trafikintensiva vägsträckor där det idag saknas reningsåtgärd. Den typ av anläggningar som kontoret vill prioritera är svackdiken som identifierats som den mest kostnadseffektiva och ”enkla” åtgärden att genomföra, som också har en god reningseffekt. Ett svackdike är ett gräsbeklätt dike med svag släntlutning som kan fördröja och avleda dagvatten samt avskilja främst sand och andra grövre partiklar genom sedimentation.

De åtgärder som kommer att prioriteras är de där störst teoretisk mängd föroreningar kan avskiljas i kombination med hög genomförbarhet, då åtgärderna måste kunna byggas och ev. projekteras inom år 2025.

Kombinerad dagvattenanläggning i Västberga industriområde

Under 2024 har en principritning tagits fram för en kombinerad dagvattenanläggning, där dagvatten först renas i en dagvattenreningsbädd och därefter infiltrerar en växtbädd för träd för att möjliggöra vattenupptag via trädens rötter. Detta eftersom det finns ett behov inom staden att både rena dagvatten i tätbebyggd miljö och att använda dagvatten för bevattning av träd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret. CM4-medel inom lokala åtgärdsprogram har sökts för alla tre projekt i trafiknämndens verksamhetsplan för 2025.

Åtgärdsförslag

Två av projekten har lokaler; snösmältningsverket planeras installeras i Bällsta hamn och den kombinerade dagvattenanläggningen i Västberga industriområde, se bild nedan. Gällande den tredje åtgärden, dagvattenreningsåtgärder längs trafikkontorets trafikintensiva vägar, finns det inget beslut gällande lokalisering av åtgärderna. Trafikkontoret planerar att arbeta utifrån den rapport med åtgärdsförslag för trafikintensiva vägsträckor som togs fram under 2024.

Bilden visar placeringen av snösmältningsverket i Bällsta hamn och den kombinerade dagvattenreningsanläggningen och växtbädden för träd i Västberga.

Inköp av snösmältningsverk

Utifrån resultatet av arbetet med projektplanen under 2025 planerar trafikkontoret att köpa in ett snösmältningsverk som placeras i Bällsta hamn. Målet är att på sikt fasa ut sjötipparna i Stockholm stad. Syftet är att testa smältverket under ett antal år som alternativ till sjötippningen och därmed minska snötippningens påverkan på vattenförekomster. Smältverkets funktion kommer under de närmaste åren utvärderas gällande kapacitet, funktion och rutiner som kontoret behöver med avseende på drift, utförande och entreprenörer.

Genomförande dagvattenreningsåtgärder trafikintensiva vägar

Målet med investeringen är att bygga anläggningar för att rena dagvatten från stadens trafikintensiva vägar och därigenom minska föroreningsbelastningen på recipienterna. Trafikkontoret planerar i ett första skede att anlägga svackdiken längs tre vägar, två i ytterstaden och ett i innerstaden. Förutsättningarna för svackdiken är olika beroende på plats, befintlig infrastruktur och förhoppningen är att testa tre platser där förutsättningarna är olika. Syftet är även att ta fram förslag/principer för hur svackdiken kan anläggas på olika typer av platser.

Kombinerad dagvattenanläggning i Västberga industriområde

Syftet med investeringen är att testa dagvattenanläggningens applicerbarhet och funktion längs delar av Drivhjulsvägen i Västberga industriområde. Idag står det två träd på varje plats och det finns utrymme att plantera fler. Genom att tillföra växtbäddar till platsen kommer träden ha möjlighet att utvecklas och krontäckningen kommer att öka.

Avvägningar

Kontoret har övervägt att använda befintliga snötippningsplatser för snösmältningsverket, men kommit fram till att dessa av utrymmesskäl inte är lämpliga för piloten. Alternativa lokaliseringar än Bällsta hamn kan dock övervägas om en sådan skulle visa sig mer fördelaktig.

Drivhjulsvägen i Västberga industriområde är inte en prioriterad plats i staden utifrån dagvattenreningssynpunkt eftersom fordonstäthet- och följaktligen föroreningsuppkomsten där är relativt låg. Platsen har ändå valts ut eftersom genomförbarheten för att inrätta en testplats där bedömts som hög, platsen är lättåtkomlig vilket underlättar för vattenprovtagning och drift. Därtill finns ett behov av att förbättra avrinning till befintliga träd.

Kontoret kan konstatera att genomförandet av LÅP-åtgärder ofta konkurrerar med andra behov som finns i den byggda staden, såsom, framkomlighet och utvecklad grönstruktur. I innerstadsprojekt med begränsad platstillgång kan exempelvis ett val behöva göras mellan att anlägga en reningsbädd för dagvatten eller att bygga en växtbädd för träd.

Konsekvenser

Åtgärder i anslutning till trafikintensiva vägar kan under byggnation påverka framkomligheten i staden. Detta då vägarna kan behöva helt eller delvis stängas av, vilket i vissa fall skulle kunna leda till stor trafikpåverkan.

Under tiden med pilotprojektet med snösmältningsverket kommer lastbilar köra ut snö från innerstaden till Bällsta hamn, vilket ökar andelen transporter. Det kan även förväntas ökade bullernivåer i Bällsta hamn när smältverket är i drift, samt buller från arbetsmaskiner och transporter, vilket kan påverka boende.

Den kombinerade dagvattenlösningen är en innovation eftersom den kombinerar dagvattenrening med stadens växtbäddar för träd. I teorin ska dagvattnet renas i reningsbädden och sedan ledas till träden utan att komma i kontakt med det biokolssubstrat som finns i

skelettjordarna (biokolssubstratet urlakas och läcker näringsämnen när det kommer i kontakt med vatten).

Samtliga åtgärder som genomförs ska ta hänsyn till målen i Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning, som bland annat innebär att personer med funktionsnedsättning ska kunna använda Stockholms olika platser både inne och ute.

Vattenförekomsternas status påverkas av många olika källor och planerade åtgärder bedöms inte ha någon mätbar effekt på vattenförekomsternas statusklassning. Tillsammans med andra åtgärder inom LÅP kan det dock i förlängningen bidra till att förbättra vattenstatusen. Det kan dock ta lång tid innan vidtagna åtgärder får effekt bland annat på grund av att vattenförekomsterna kan ha belastats av föroreningar och näringsämnen under en lång tid och ämnena finns lagat i sedimenten. Stadens arbete med att förbättra vattenförekomsternas status är ett långsiktigt arbete som kommer kräva många insatser under många år.

Tidplan och genomförande

Tidplan

Projekten planeras att genomföras under 2025. Det finns idag färdiga koncept för smältverk på marknaden vilka byggs efter beställning. Upphandlingsförfarandet tillsammans med produktionstid för ett smältverk efter beställning kan komma att påverka tiden för när ett smältverk kan vara på plats.

Aktivitet	2024	2025	2026
Tjänsteutlåtande projektplan smältverk	X		
Utredning	X	X	
Genomförandebeslut		X	
Projektering	X	X	
Entreprenad		X	
Snösmältningsverk		X	X

Under början av år 2025 kommer trafikkontoret se över på vilka platser svackdiken ska byggas och vid behov projektera dessa.

Byggstart för kombinerad växtbädd/dagvattenrening i Västberga planeras innan sommaren 2025.

Trafik under byggtiden

Byggande av dagvattenanläggningar är i många fall platskrävande. Projekt kopplade till högratifierade vägar kan komma att innebära att trafiken påverkas och i vissa fall skulle en betydande påverkan kunna uppstå. En riskbedömning för dessa projekt kommer att genomföras när det blir aktuellt. Kontoret arbetar dock för att minimera denna påverkan och genom samplanering av kontorets och andras arbeten kan det bli färre störningar.

Intressenthantering och kommunikation

Intressehantering och kommunikationsinsatser kopplade till snösmältningspiloten hanteras inom projektplanen.

Gällande åtgärder längs trafikintensiva vägar behövs kommunikation med stadsdelarna då åtgärderna i många fall kommer anläggas på deras mark.

Ekonomi och finansiering

Investering

Totalutgift för de planerade åtgärderna uppgår till 28 miljoner kr, varav kontoret ansökt om 23 miljoner kr i samband med verksamhetsplanen och resterande 5 miljoner kr avser risk. Det saknas finansiering för risk vilket kan innebära att interna medel kan behöva skjutas till om riskerna realiserar.

Åtgärderna genomförs förutsatt att kontoret tilldelas de CM4-medel som sökts och är inte är inrymda i ordinarie budget, utöver etableringskostnaden på 1,5 mnkr för snösmältningsverket.

I projektens budget ingår förutom entreprenadutgifter även inköp vilket sammanfattas i nedanstående tabell. CM2 medel har/kommer att sökas för utgifter kopplade till utredning, projektering och interntid.

För inköp av snösmältningspilot måste en ny upphandling göras. Övriga åtgärder kommer att genomföras inom ramen för de pågående entreprenadavtalen.

Sammanfattning	Tidigare nedlagt (mnkr)	Kommande utgifter (mnkr)	Totalt (mnkr)
Utredning och projektering	0,0	0,0	0,0
Risk	0,0	5,0	5,0
Entreprenad, byggledning och snösmältningsverk		23,0	23,0
Index		0,0	0,0

Summa utgifter	0,0	28,0	28,0
-----------------------	------------	-------------	-------------

Driftkostnader

Investeringarna beräknas medföra ökade kapitalkostnader med sammanlagt cirka 2,2 mnkr från och med år 2026.

Kapitalkostnaderna som avser avskrivningar med en preliminär genomsnittlig avskrivningstid om 20 år och intern ränta om 2,8 procent, minskar därefter successivt med gjorda avskrivningar.

Risk/Osäkerhet

Den största osäkerheten för byggandet av dagvattenreningsåtgärder kopplade till trafikintensiva vägar är huruvida ett framtaget åtgärdsförslag faktiskt är genomförbart på den plats som föreslås. Rapporten med åtgärdsförslag har tagits fram utan att se till platsspecifika förutsättningar såsom exempelvis geotekniska förutsättningar och ledningsdragningar. Detta kan leda till förseningar i tidplan om ett projekt visar sig vara olämpligt att genomföra och en ny åtgärd måste utredas/projekteras. Var ansvaret för drift, underhåll och skötsel av vissa typer av LÅP-åtgärder ska ligga är inte fullt utrett och dialog mellan trafikkontoret, SVOA och stadsdelarna pågår.

Genomförandet av åtgärder som trafikkontoret har möjlighet att söka centrala medel för är i dagsläget beroende av att projektet tilldelas medel från centrala medelreserven. Ansökningsprocessen och tidplan innebär också en kort genomförandetid vilket försvårar planering och kommunikation med entreprenörer. Projekt kopplade till högtrafikerade vägar kan komma att innebära betydande trafiksystempåverkan. En riskbedömning för dessa projekt kommer att genomföras när det blir aktuellt.

Dagvattenrening i kombination med växtbäddar för träd är svårkombinerat i dagsläget eftersom reningsbäddar utformas med ett substrat som inte rimmar med trädens behov och hur växtbäddar för träd utformas idag. Med det sagt möjliggör avledning av dagvatten till växtbäddar för träd för bevattning, en fördröjning av dagvatten och ett cirkulärt användande av vattenresurser. Trafikkontoret och SVOA har en förhoppning om att en principlösning för både dagvattenrening och bevattning av träd är möjlig och utöver det arbete som parterna bedriver, sker kontinuerlig omvärldsbevakning för att följa aktuell forskning på ämnet.

I ett första skede, våren 2025, kommer trafikkontoret närmare utreda konsekvenser kopplade till inköp, exempelvis förutsättningar för att installera smältverket i Bällstaviken, mellanlagring av snö,

verkets smältkapacitet, reningskrav för det vatten som släpps ut i viken och till vilken nivå det är realistiskt möjligt att rena smältvatten via en filterlösning. Kontoret hoppas få klarhet i dessa frågeställningar under arbetet med den projektplan som ska tas fram. Projektet är en pilotanläggning som behöver utvärderas för att kunna bedöma om detta är en framkomlig väg för trafikkontoret. Det är osäkert hur mycket föroreningar den här typen av verk kan avskilja, då det saknas uppgifter från de verk som är i drift idag. Om utfallet från piloten skulle vara positivt, planerar trafikkontoret att köpa in ytterligare smältverk. Buller från verket kan påverka vilka tider på dygnet som verket får vara i drift. Det finns även osäkerheter kopplade till att leveransen av verket kan dra ut på tiden, då det först måste upphandlas och därefter specialtillverkas.

Stadens arbete med att förbättra vattenförekomsternas status måste ses som långsiktigt. De åtgärder som trafikkontoret planerar att genomföra i LÅP under 2025 kommer inte ha någon mätbar effekt på recipienternas status då recipienterna belastas av flera källor och kan ha belastats av föroreningar och näringsämnen under en lång tid som nu finns i sedimenten. Tillsammans med andra åtgärder inom LÅP kan det dock i förlängningen bidra till att förbättra recipienternas vattenstatus.

Slut